

Sygn. akt III AUa 1368/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska (spr.)
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSO del. Ewa Piotrowska
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Plawgo-Czyż

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2019 r. w Gdańsku

sprawy M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 lipca 2018 r., sygn. akt VII U 124/18

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;
2. zasądza od M. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 240 (dwieście czterdzieści 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSA Bożena Grubba SSA Alicja Podlewska SSO del. Ewa Piotrowska

Sygn. akt III AUa 1368/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 października 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił M. K. przyznania prawa do emerytury pomostowej z uwagi na nieudowodnienie 10 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy do okresów pracy w warunkach szczególnych nie uznał okresów zatrudnienia: od 10 września 1980 roku do 11 czerwca 1982 roku, od 2 maja 1984 roku do 31 marca 1992 roku, od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku, od 13 sierpnia do 1 października 2004 roku i od 27 grudnia 2004 roku do 31 grudnia 2008 roku, ponieważ pracodawca nie potwierdził, że w w/w okresach ubezpieczony wykonywał prace wymienioną w pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy o

emeryturach pomostowych oraz okresów: od 1 stycznia 2009 roku do 21 stycznia 2011 roku, od 12 sierpnia 2011 roku do 22 lutego 2013 roku i od 2 grudnia 2015 roku do 31 grudnia 2016 roku, uznając, iż ubezpieczony nie wykonywał pracy członka załogi statku rybackiego w służbie pokładowej. Organ rentowy nie uwzględnił również okresu od 1 stycznia do 30 września 2017 roku ponieważ pracodawca nie zgłosił ubezpieczonego w ZUS jako pracownika zatrudnionego w warunkach szczególnych oraz w okresie tym nie wykonywał pracy wymienionej w załączniku 1 pkt 22.

Odwołanie od powyższej decyzji wywiódł M. K. domagając się przyznania prawa do emerytury pomostowej. Odwołujący wskazał, iż pracodawcy potwierdzili wykonywanie przez niego pracy w szczególnych warunkach, tj. pracy rybaka morskiego w rozumieniu ustawy, biorąc pod uwagę specyfikę pracy na małym kutrze rybackim, która jest całkowicie odmienna niż praca na dużym statku handlowym czy transportowym. Ubezpieczony dodał, że będąc zatrudnionym na stanowisku mechanika musiał jednocześnie wykonywać prace typowo pokładowe (wyciągać sieci i oporządzać ryby) gdyż na kutrze, wszyscy niezależnie od stanowiska w jednakowy sposób byli zaangażowani w łowienie ryb.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 26 lipca 2018 roku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu prawo do emerytury pomostowej od 1 września 2017 roku (pkt I), stwierdził brak odpowiedzialności pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt II) oraz zasądził od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III). Swoje rozstrzygnięcie Sąd ten oparł na następujących ustaleniach faktycznych i prawnych.

M. K. złożył w dniu 12 września 2017 roku wniosek o emeryturę pomostową.

W toku postępowania administracyjnego organ rentowy uznał, że ubezpieczony legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze 34 lat, 1 miesiąca i 29 dni natomiast nie udowodnił 10 lat pracy w warunkach szczególnych jako rybak morski, w związku z czym wydał zaskarżoną decyzję.

Odwołujący w sierpniu 1980 roku ukończył (...) Szkołę (...) w D. w zawodzie marynarza-mechanika. W okresie od 10 września 1980 roku do 31 marca 1992 roku zatrudniony był w pełnym wymiarze czasu pracy w Przedsiębiorstwie (...). Od 10 września 1980 roku do 1 maja 1984 roku był zatrudniony na stanowisku młodszego rybaka, a od 2 maja 1984 roku na stanowisku motorzysty w wydziale połowów. Od 12 czerwca 1982 roku do 19 kwietnia 1984 roku odbywał zasadniczą służbę wojskową. W dniu 20 października 1984 roku zgłosił swój powrót do zakładu pracy. Pracodawca wystawił mu świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych za cały okres zatrudnienia. W okresie od 1 kwietnia 1992 roku do 31 marca 1994 roku ubezpieczony był zatrudniony w (...) Sp. z o.o. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku motorzysty. Od 1 czerwca 1993 roku do 31 marca 1994 roku korzystał z urlopu bezpłatnego i w tym czasie podjął zatrudnienie u P. Ł. prowadzącego czarter trawlera rybackiego (...), gdzie pracował do 31 stycznia 1994 roku. Od 1 lutego 1994 roku do 31 grudnia 2001 roku ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku mechanika przez P. K. prowadzącego działalność gospodarczą – (...). Od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) na stanowisku mechanika na kutrze. Pracodawca wystawił mu świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych za cały okres zatrudnienia. Od 31 sierpnia do 1 października 2004 roku ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy u E. K. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą(...). W świadectwie pracy pracodawca wskazał, że ubezpieczony przez cały okres zatrudnienia wykonywał prace w warunkach szczególnych wymienione w wykazie B dział IV poz. 4. Od 27 grudnia 2004 roku do 21 stycznia 2011 roku ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o. Do 30 czerwca 2005 roku był zatrudniony na stanowisku II mechanika, zaś od 1 lipca 2005 roku na stanowisku I mechanika. W tym czasie wykorzystał 11 dni urlopu bezpłatnego. Od 12 sierpnia 2011 roku do 22 lutego 2013 roku ubezpieczony również był zatrudniony w (...) Sp. o.o. na stanowisku I mechanika, następnie od 1 grudnia 2014 roku do 30 września 2017 roku na stanowisku rybaka morskiego i mechanika. W powyższych okresach wykonywał pracę na kuterach (...),(...) (...), (...), (...). Kutry te miały 25-26 metrów długości i wyporność 195 BRT. Najkrótszy rejs trwał 12 godzin, ale średnio wyjścia w morza odbywały się na 2-3 doby, a w sezonie połowowym i przy dobrej pogodzie nawet 5-6 dni. W trakcie jednego połowu można było złowić ok. 50

ton ryb. Często było tak, że kolejne wyjście w morze odbywało się zaraz po wyładunku. Praca przy połowie ryb odbywała się zazwyczaj w bardzo szybkim tempie – trzeba załadować 10 ton ryby w ciągu godziny. Załoga kutra składała się z 7 (w początkowym, krótkim okresie 8) członków – pierwszego i drugiego szypra, mechanika, motorzysty, starszego rybaka, rybaka i kucharza. Oprócz pierwszego szypra, wszyscy członkowie załogi pracowali przy załadunku ryb na kuter, a następnie jej transporcie i umieszczeniu w chłodni-ładowni. Na kutrze każdy miał przydzielone zadania. W trakcie połowu 2 osoby zgarniały wyrzuconą z sieci na pokład rybę na taśmociągi, a 4 cztery pozostałe w ładowni, przy pakowaniu ryby do skrzyń i ich okładaniu lodem. Rybacy pracowali wyłącznie przy załadunku ryb a w pozostałym czasie sprząтали pokład, przygotowywali i naprawiali siatkę, przygotowywali pływaki. Nie pełnili natomiast wacht i nie pracowali przy silniku. Pozostałe osoby – w tym ubezpieczony - wykonywały czynności dodatkowe. Ubezpieczony jako mechanik lub (wcześniej) motorzysta, którego zadaniem jest pomóc mechanikowi, zajmował się utrzymaniem prawidłowej pracy silnika i urządzeń mechanicznych znajdujących się na jednostce w tym m.in. zapalał silnik, smarował taśmociąg, konserwował i ewentualnie naprawiał silnik. Natomiast w czasie połowu ubezpieczony, podobnie jak pozostali członkowie załogi, pracował na pokładzie – wybierał ryby, wykladał je na taśmociąg, sortował, pakował je do skrzyń, lodował, patroszył, pomagał również przy rozładunku. Ubezpieczony został zapoznany z oceną ryzyka na stanowisku rybaka i wskazany jako pracownik obsługujący to stanowisko. Wynagrodzenie ubezpieczonego i pozostałych członków załogi kutra składało się z wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za rybę tzw. partu, czyli procentu od złowionej ryby. Pracodawca ubezpieczonego za powyższe okresy wystawił świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych, powołując się na Zarządzenie nr 24 Ministra Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z 15 sierpnia 1983 roku, Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku wskazując, że ubezpieczonym wykonywał prace o których mowa w wykazie B Dział IV poz. 4 pkt 19 oraz ustawa o emeryturach pomostowych – załącznik nr 1 pkt 22.

Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumentów znajdujące się w aktach organu rentowego oraz w aktach osobowych odwołującego, a także na podstawie zeznań odwołującego i świadków M. B., T. K. i R. S. – współpracowników ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w Spółce (...).

Sądu I instancji wskazał, iż zgodnie z art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych pracownik wykonujący m.in. prace w szczególnych warunkach wymienione w punkcie 22 (prace rybaków morskich) załącznika nr 1 do ustawy, który spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1, 4-7, nabywa prawo do emerytury pomostowej, jeżeli osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla mężczyzn oraz ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy, wynoszący co najmniej 10 lat. Wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem. Sąd Okręgowy podkreślił, że w ustawie o emeryturach pomostowych brak jest ogólnego pojęcia „pracy rybaków morskich” i należy uznać, zgodnie z zasadą racjonalności ustawodawcy, za celowe odesłanie do pojęć zawartych w innych aktach prawnych oraz znaczenia słownikowego. Pomocniczo można odnieść się do znaczenia nadanego w rozporządzeniu Rady Ministrów z 1983 roku, które w swoim załączniku zawiera określenie: „prace rybaków morskich” i wymienia je w dwóch odrębnych pozycjach - w wykazie A, Dziale VIII (w Transporcie i łączności) pod pozycją 9 oraz w Wykazie B, Dziale IV (Prace różne) pod pozycją 4. W przypadku prac rybaków morskich, dla ustalenia, jakiego rodzaju prace ustawodawca zaliczył do poszczególnych wykazów, konieczne jest posłużenie się resortowymi wykazami stanowisk, które jakkolwiek nie stanowią samodzielnej podstawy przyznania indywidualnych uprawnień, posiadają jednak charakter informacyjny, techniczno-porządkujący i uściślający, w szczególności wówczas, gdy w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia nie wymienia się określonych stanowisk, lecz operuje się pojęciem ogólnym. W zarządzeniu nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z 15 sierpnia z 1983 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej do wykazu B zostały zaliczone prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a do wykazu A prace rybaków morskich w służbie mechanicznej, zgodnie z podziałem wynikającym

z § 58 i § 62 ust. 1 i § 64 ust. 3 rozporządzenia Ministra Żeglugi z dnia 30 października 1971 roku w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich (Dz.U. nr 33 poz. 299 ze zm.), w § 54, 58 i 61 ust. 3 rozporządzenia Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 roku w sprawie

kwalifikacji zawodowych członków polskich statków morskich (Dz.U. nr 52, poz. 232 ze zm.), w § 26, 27, 30 i 31 rozporządzenia z dnia 23 maja 1992 roku Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg polskich statków morskich (Dz.U. nr 49, poz. 227 ze zm.) oraz § 38 i § 49 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 24 sierpnia 2000 roku w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji zawodowych, pełnienia wacht oraz składu załóg statków morskich o polskiej przynależności (Dz.U. nr 105 poz. 1117). Sąd Okręgowy wskazał, iż podziela pogląd Sądu Najwyższego wraźony w wyroku z dnia 24 stycznia 2014 roku (III UK 33/13, Legalis nr 797027), iż ustawa pomostowa nie ogranicza możliwości zaliczenia do prac rybaków morskich prac poszczególnych członków załogi kutra rybackiego w zależności od przynależności do załogi pokładowej czy mechanicznej, z tym zastrzeżeniem, że wykonują oni pracę charakterystyczną dla rybaków morskich. Z tych też względów zdaniem Sądu I instancji pojęcie rybaka morskiego obejmuje nie tylko tych członków załogi, którzy zatrudnieni są na stanowisku rybaka czy starszego rybaka, ale również tych zajmujących stanowisko mechanika czy motorzysty. Ponadto utożsamianie pojęcia rybaka morskiego z zatrudnieniem na stanowisku mechanika czy motorzysty wynika z przepisów prawa krajowego, jak i międzynarodowego. W art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 roku o pracy na morskich statkach handlowych (Dz.U. nr 61 poz. 258) wskazano, że marynarzem lub rybakim jest osoba posiadająca morskie kwalifikacje zawodowe, stwierdzone zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku o bezpieczeństwie morskim (Dz.U. nr 109, poz. 1156), a więc każdy członek załogi kutra rybackiego dopuszczony do pracy na morzu, w tym również mechanik czy motorzysta. Zgodnie natomiast z art. 3 lit. b rozporządzenia Rady /WE/ nr 1198/2006 z dnia 27 lipca 2006 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego (Dz. U. UE L 223 z 15.08.2006 roku, str. 1) rybak to osoba, której zajęciem - uznanym przez państwo członkowskie, jest zawodowe rybactwo na pokładzie czynnego statku rybackiego, co przy uwzględnieniu angielskiej i francuskiej wersji językowej można przetłumaczyć jako „osoba zatrudniona, zaangażowana w profesjonalne, zawodowe rybactwo” czy „każda osoba wykonująca rybactwo”. Opis zawodu „Rybak rybołówstwa morskiego” (kod 622301) znajduje się także w opisie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy z 2014 roku wynikającej z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania z (t.j. Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Dz.U. z 2018 roku poz. 227). opracowanej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Wynika z niego, że rybak ten jako członek załogi statku rybackiego łowi ryby na łowiskach morskich i oceanicznych, na sprzedaż lub w celu regularnych dostaw do hurtu, organizacji handlowych czy na targowiska. Do jego zadań zawodowych należy przygotowywanie i naprawianie sieci oraz innych urządzeń rybackich i sprzętu, sterowanie kutrem na teren połowu i z powrotem oraz w czasie połowu, zakładanie przynęt, zastawianie sieci i ich holowanie, czyszczenie, mrożenie lub solenie ryb na kutrze lub na brzegu; dostarczanie złowionych ryb na rynek; wykonywanie innych zadań, związanych z podanymi wyżej, nadzorowanie innych pracowników. Z powyższego wynika, że w przypadku kutra z rufową wyciągarką sieci, w zasadzie jedynym zadaniem wyłącznie „rybackim” jest „przygotowywanie i naprawianie sieci”. Zadanie zastawiania sieci i ich holowanie należy do szyprów, podobnie jak sterowanie kutrem, a przygotowanie i naprawa urządzeń rybackich w postaci silnika napędzającego bęben zwijający sieć oraz taśmociągu należy do mechanika i motorniczego. Pozostałe zadania, w szczególności mrożenie ryb (lodowanie) należało także do innych pracowników. Ubezpieczony, jako członek załogi kutra rybackiego, pełnił obowiązki motorzysty lub mechanika tj. wprawiał kuter w ruch, dbał o pracę silnika i urządzeń rybackich zmechanizowanych. Przede wszystkim jednak wykonywał czynności związane ze stanowiskiem rybaka, tj. wyciągał sieci oraz sortował, patroszył i lodował ryby, układał skrzynie w ładowni. Jako członek załogi pomagał rybakom przed połowem ryb i po nim, podobnie jak pozostali członkowie załogi. Ubezpieczony wykonywał zatem pracę związaną bezpośrednio z łowieniem i wstępnym przetwórstwem ryb. Prowadzi to do wniosku, że „pracy rybaków morskich” nie można ograniczać tylko do stanowiska rybaka, albowiem obejmuje ono także pracę wykonywaną na statku rybackim przez innych członków załogi zatrudnionych – w tym wypadku na stanowisku motorzysty lub mechanika. Należy przy tym rozróżnić prace osób zatrudnionych na stosunkowo niewielkim kutrze rybackim, na którym każdy z członków załogi, składającej się z zaledwie siedmiu osób wykonuje przede wszystkim prace typowo rybackie i osób zatrudnionych w służbie mechanicznej na trawlerach lub bazach przetwórczych, którzy tego rodzaju prac nie wykonują w ogóle (por. zdanie odrębne do uchwały siedmiu sędziów SN z 17 września 2015 roku, III UZP 7/15, LEX nr 1793677).

Odnosząc się natomiast do kwestionowanego okresu zatrudnienia od 1 stycznia do 30 września 2017 roku Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z art. 38 ust. 2 i 3 w/w ustawy, zgłoszenie danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze płatnik składek przekazuje do ZUS do dnia 31 marca danego roku kalendarzowego za poprzedni rok kalendarzowy. Dopiero w przypadku wystąpienia pracownika z wnioskiem o przyznanie emerytury pomostowej, zgłoszenie danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w danym roku kalendarzowym, płatnik składek przekazuje do ZUS w terminie 7 dni od dnia zgłoszenia wniosku. Ubezpieczony natomiast przedłożył kopię deklaracji ZUS ZSWA złożonej przez pracodawcę w dniu 27 października 2017 roku, tym samym ten argument organu okazał się całkowicie nietrafny. Zdaniem Sądu, nawet gdyby uznać, że pracodawca nieterminowo wypełnił swój obowiązek dotyczący złożenia deklaracji, to pracownik nie może ponosić z tego tytułu konsekwencji, zaś organ rentowy winien sprawę należycie wyjaśnić, skoro ubezpieczony przedłożył świadectwo pracy w warunkach szczególnych z dnia 18 lipca 2017 roku, w którym pracodawca wyraźnie zaznaczył, że praca w warunkach szczególnych była wykonywana.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący posiada 10-letni staż zatrudnienia w charakterze rybaka morskiego z racji zatrudnienia w okresach: od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku w (...) Sp. z o.o. oraz od 27 grudnia 2004 roku do 21 stycznia 2011 roku, od 12 sierpnia 2011 roku do 22 lutego 2013 roku i od 1 grudnia 2014 roku do 30 września 2017 roku. Sąd ten dodał, że nawet, gdyby pracę ubezpieczonego należało zakwalifikować według wykazu A (Dział VIII poz. 6 prace na jednostkach pływających w portach morskich i w stoczniach morskich, poz. 7 - prace na torach wodnych i łowiskach morskich), to w świetle powołanego wyżej poglądu Sądu Najwyższego, wyrażonego w wyroku z dnia 24 stycznia 2014 roku (III UK 33/13), wykonywaną przez niego pracę na stanowisku motorzysty czy mechanika i tak można by uznać za pracę rybaków morskich, wymienioną w pkt 22, ewentualnie jako prace wymienioną w pkt 23 tj. prace na statkach żeglugi morskiej, załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Z tych też względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku. O braku odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, Sąd ten orzekł stosownie do art. 118 ust. 1a zd. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany organ rentowy zaskarżając go zakresie punktu I i III oraz domagając się zmiany i oddalenia odwołania, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Pozwany zarzucił naruszenie art. 3, art. 4, art. 8 w zw. z art. 4 i 49 ustawy o emeryturach pomostowych przez przyjęcie, iż wnioskodawca spełnia wymogi uzasadniające przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej od dnia 1 września 2017 roku. Pozwany zarzucił także naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających.

W uzasadnieniu apelacji pozwany wskazał, iż Sąd I instancji nie wskazał wprost, które okresy pracy należy uznać za okresy pracy w warunkach szczególnych w charakterze rybaka, co uniemożliwiało skuteczne podniesienie zarzutów w sprawie. Pozwany podkreślił, iż odwołujący aby nabyć prawo do emerytury pomostowej powinien być zatrudniony i wykonywać wyłącznie pracę rybaka zgodnie z poz. 22 do zał. nr 1 ustawy pomostowej. Tymczasem ubezpieczony pracował na stanowisku młodszego rybaka tylko w zakładzie pracy (...) od dnia 10 września 1980 do 1 maja 1984 roku, przy czym w tym czasie od 12 czerwca 1982 roku do 19 kwietnia 1984 roku odbywał służbę wojskową i chęć powrotu do pracy zgłosił dopiero 20 października 1984 roku, tym samym okres służby wojskowej nie podlega uwzględnieniu przy ustaleniu okresu pracy w warunkach szczególnych. W kolejnych spornych okresach pracy ubezpieczony nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy rybaka. Pracował jako motorzysta kutra w wydziale połowów, mechanik na kutrze, mechanik, I i II mechanik, rybak morski i mechanik. Zatem nie wykonywał wyłącznie pracy na stanowisku rybaka, zgodnie z przepisami ustawy pomostowej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Zatem sporne okresy pracy nie mogą zostać zaliczone jako okresy pracy w charakterze rybaka. Ponadto z ustaleń Sądu wynika, iż rybacy pracowali wyłącznie przy załadunku ryby, a w pozostałym czasie sprząтали pokład, przygotowywali i naprawiali siatkę, przygotowywali pływaki. Nie pełnili natomiast wacht i nie pracowali przy silniku. Natomiast „ubezpieczony jako mechanik lub (wcześniej) motorzysta, którego zadaniem jest pomóc mechanikowi, zajmował się utrzymaniem

prawidłowej pracy silnika i urządzeń mechanicznych znajdujących się na jednostce w tym m.in. zapalał silnik, smarował taśmociąg, konserwował i ewentualnie naprawiał silnik. Zatem to była zasadnicza praca ubezpieczonego. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż ubezpieczony tylko dodatkowo pomagał przy pracach pokładowych i praca rybaka nie była jego głównym zajęciem. Dlatego też prac ubezpieczonego wykonywanych w spornych okresach nie można zakwalifikować jako prac rybaka gdyż do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych można zaliczyć wyłącznie prace członków załogi statku wykonującym prace w służbie pokładowej, a nie mechanicznej.

Pozwany podkreślił przy tym, że z art. 4 pkt 7 ustawy pomostowej wynika, iż jednym z warunków nabycia prawa do emerytury jest rozwiązanie stosunku pracy. Tymczasem stosunek pracy odwołującego trwał do 30 września 2017 roku i nie mógł on nabyć prawa do emerytury pomostowej od 1 września 2017 roku. Organ rentowy dodał także, że nie wszystkie stanowiska pracy które do 1998 roku były stanowiskami pracy w warunkach szczególnych są stanowiskami pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy pomostowej. Dlatego też fakt, że odwołujący miał wystawione świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych według starych przepisów nie oznacza, że pracując na stanowiskach motorzysty wykonywał prace rybaka, zgodnie z załącznikiem nr 1 poz. 22 w związku z art. 3 ustawy pomostowej.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku oraz oddaleniem odwołania.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy M. K. wykonywał przez okres co najmniej 10 lat pracę w szczególnych warunkach w charakterze rybaka morskiego wymienioną pod poz. 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych i tym samym czy spełnia przesłanki do przyznania prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie zaoferowanym przez strony, dokonał właściwych ustaleń stanu faktycznego w zakresie elementów istotnych dla rozstrzygnięcia oraz prawidłowo ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy. Podkreślić przy tym należy, że skuteczne postawienie zarzutu sprzeczności istotnych ustaleń ze zgromadzonymi dowodami lub naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, lub nie uwzględnił wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów. Tymczasem pozwany nie wskazał nawet w jakim zakresie ustalenia faktyczne Sądu I instancji były wadliwe, ani też które dowody zostały ocenione w sposób godzący w zasadę wyrażoną w w/w przepisie. Wbrew twierdzeniom organu rentowego Sąd Okręgowy wyraźnie wskazał, które okresy zatrudnienia zaliczył odwołującemu jako okresy pracy na stanowisku rybaka morskiego. Z uzasadnienia apelacji wynika jednak, że organ rentowy nie tyle kwestionuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji, co raczej ocenę prawną, który to zarzut jest w pełni uzasadniony. Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd

I instancji dokonał bowiem błędnego ustalenia charakteru pracy ubezpieczonego i w efekcie błędnej subsumcji, naruszył prawo materialne, tj. art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych dochodząc do wadliwych wniosków, iż odwołujący spełnił wszystkie przesłanki do nabycia emerytury pomostowej. Wobec zasadności w/w zarzutu, skutkującego zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania, bez znaczenia były, pozostałe (choć trafne) podniesione w apelacji zarzuty dotyczące braku możliwości zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu służby wojskowej i daty początkowej przyznania prawa do świadczenia.

Podkreślić należy, że w wyniku reformy systemu ubezpieczeń społecznych, zgodnie z regulacjami ustawy o emeryturach i rentach, uległa stopniowej likwidacji możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę. Ustawodawca oszczędził od rozbudowanego dotychczas systemu świadczeń społecznych. Natomiast cel ustawy o emeryturach pomostowych był jeszcze dalej idący i doprowadził do zawężenia grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, do ściśle zamkniętego kręgu podmiotów, zdefiniowanych charakterem wykonywanej pracy. Odstąpiono od szerokiego katalogu prac zamieszczonych w dotychczasowych wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Celowo ustawodawca nie definiował stanowisk pracy, lecz położył nacisk na charakter wykonywanej pracy, którą określił bardziej lub mniej

ogólnie, ale też zamieścił prace określone precyzyjnie. Nie sformułował jednak ustawowych definicji poszczególnych prac, co wydaje się oczywiste, bowiem w przypadku definiowania poszczególnych rodzajów prac, konieczne byłoby załączenie kolejnego wykazu, wyjaśniającego treść zapisów załączników, analogicznego do dotychczasowych wykazów resortowych. PACE te powinny być interpretowane zgodnie ze wskazaniem wynikającymi z art. 3 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych i nie mogą prowadzić do rozszerzenia kręgu beneficjentów poza ten, wyznaczony brzmieniem przepisów. W drodze interpretacji prawnych nie powinno zatem dochodzić do sytuacji, że beneficjentem ustawy zostaje pracownik nie wykonujący pracy oznaczonej w zamkniętym katalogu prac, kwalifikowanej jako wykonywana w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, lecz pracę zbliżoną rodzajowo. W judykaturze aprobowany jest pogląd, że charakter emerytur w niższym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i emerytur pomostowych jest odrębny, a zatem nie wszyscy uprawnieni do emerytur w niższym wieku z racji wykonywania tego rodzaju prac nabyliby obecnie prawo do emerytur pomostowych (wyrok SN, 13 marca 2012, II UK 164/11).

Emerytura pomostowa co do zasady przysługuje ubezpieczonym którzy osiągnęli 55 lat w przypadku kobiet i 60 lat w przypadku mężczyzn (art. 4 pkt 3). Ustawodawca w art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych, podobnie jak przepisach dotyczących emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy warunkach szczególnych, przewidział możliwość nabycia prawa do emerytury pomostowej w jeszcze niższym wieku w sytuacji wykonywania kwalifikowanej pracy w warunkach szczególnych. Art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych do tego rodzaju prac zalicza prace wymienione pod poz. 20, 22, 32 załącznika nr 1 do ustawy, tj. odpowiednio prace nurka lub kesoniarza, prace w komorach hiperbarycznych, prace rybaków morskich i prace bezpośrednio przy przetwórstwie materiałów zawierających azbest lub prace rozbiórkowe związane z ich usuwaniem.

Ustawa o emeryturach pomostowych nie zawiera odrębnej definicji prac rybaków morskich. Prace rybaków morskich zostały także zakwalifikowane jako praca w szczególnych warunkach zarówno w wykazie A (dział VIII "w transporcie" pkt 9), jak i wykazie B (dział VI "prace różne" pkt 4) stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jednakże w załączniku do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej, w wykazie A dział VIII (w transporcie) poz. 9, pkt 1 prace rybaków morskich obejmowały prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez członków załogi statku, niezależnie od zatrudniającego ich podmiotu. Natomiast za prace rybaków morskich, o których mowa w wykazie B załącznika do tego zarządzenia uznane zostały prace wykonywane nie tylko w określonych podmiotach, ale - co istotniejsze - wyłącznie na stanowiskach wymienionych w dziale IV, poz. 4 pkt 1-19, a to: kapitana, zastępcy kapitana do spraw zwiadu połowowego, starszego oficera, I oficera, II oficera, III oficera, IV oficera, I szypra, II szypra - zastępcy kierownika jednostki, bosmana, starszego rybaka, rybaka, młodszego rybaka, mistrza przetwórstwa rybnego, starszego rybaka przetwórstwa, młodszego rybaka przetwórstwa, starszego rybaka mączkarza oraz na pozostałych etatowych stanowiskach pracy na statku do wykonywania rybołówstwa morskiego, wymienionych w Układzie Zbiorowym Pracy dla rybaków morskich z dnia 17 stycznia 1975 roku. Różnica pomiędzy pracami wymienionymi w wykazie A i B, polega na tym wykonywanie prac zawartych w wykazie A uprawnia do nabycia prawa do emerytury ubezpieczonego, który osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Z kolei wykonywanie pracy wymienionej w dziale IV wykazu B uprawnia do nabycia prawa do emerytury przez ubezpieczonego, który osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 10 lat wykonywał prace wymienione w dziale IV wykazu B. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie dotyczącym emerytur przyznawanych na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wskazywał, że do wykazu B zostały zaliczone prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a do wykazu A prace rybaków morskich w służbie mechanicznej (por. wyrok z dnia 26 maja 2011 roku, II UK 356/10, LEX nr 901608).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2014 roku (II UK 460/13, LEX nr 1478023) wskazał, iż za prace rybaków morskich w rozumieniu pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, do którego odwołuje się art.

8 tej ustawy, mogą być uznane tylko prace rybaków morskich ("w służbie pokładowej") wymienione w wykazie B (Dział IV poz. 4) stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a nie prace w służbie mechanicznej wymienione w wykazie A (Dział VIII) stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że skoro ustawa o emeryturach pomostowych nie zawiera definicji pracy rybaka morskiego, to zasadnym jest odniesienie się do przepisów resortowych zawierające wykazy stanowisk pracy w warunkach szczególnych, zwłaszcza, że także rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku nie definiowało pojęcia rybaka morskiego. Sąd Najwyższy zwrócił także uwagę, że zakwalifikowanie danych prac do wykazu A lub B ma istotne znaczenie albowiem z uwagi na różną uciążliwość tych prac uprawnia do emerytury w jeszcze niższym wieku emerytalnym.

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 17 września 2015 roku (III UZP 7/15, LEX nr 1793677) rozwiął wątpliwości interpretacyjne związane z pracą rybaka morskiego ujętej w art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych, usuwając tym samym rozbieżności w dotychczasowym orzecznictwie. Sąd Najwyższy wskazał, iż "do wykazu B zostały zaliczone prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a do wykazu A prace rybaków morskich w służbie mechanicznej, zgodnie z podziałem wynikającym z § 58, § 62 ust. 1 i § 64 ust. 3 rozporządzenia Ministra Żeglugi z dnia 30 października 1971 roku w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich, § 54, 58 i 61 ust. 3 rozporządzenia Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 roku w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich, § 26, 27, 30 i 31 rozporządzenia z dnia 23 maja 1992 roku Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg polskich statków morskich, § 38 i § 49 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 24 sierpnia 2000 roku w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji zawodowych, pełnienia wacht oraz składu załóg statków morskich o polskiej przynależności, § 42 i 54 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2005 roku w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy. Podział ten nadal jest utrzymany w przepisach rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 7 sierpnia 2013 roku w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich (Dz.U. z 2013 roku poz. 937). W Dziale IV tego rozporządzenia określone zostały niezbędne kwalifikacje umożliwiające uzyskanie świadectwa rybaka rybołówstwa morskiego, które nawiązują do stanowisk zajmowanych przez rybaków morskich w służbie pokładowej (§ 56-64), podobnie, jak regulujące te kwestie wymienione powyżej rozporządzenia, w tym obowiązujące w dacie wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2005 roku w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy. Sąd Najwyższy wskazał, iż prawodawca konsekwentnie rozróżnia prace członków załogi statku rybackiego na prace w służbie pokładowej oraz prace w służbie mechanicznej, a kwalifikacje zawodowe do wykonywania pracy rybaka morskiego powiązane są wyłącznie ze stanowiskami w służbie pokładowej. Skoro warunki nabycia emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku ze służbą pokładową (55 lat dla mężczyzn i 10 lat pracy w kwalifikowanych warunkach szczególnych) są identyczne

z przesłankami nabycia prawa do emerytury pomostowej określonymi w art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych, to przy uwzględnieniu wykładni celowościowej i historycznej za prace rybaków morskich ujętą w pkt 22 załącznika nr 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy przyjmować prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a nie prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez pracowników wpisanych na listę członków załogi statku rybackiego. Gdyby przyjąć, że zakresem pojęcia prace rybaków morskich, ujętej w pkt 22 załącznika nr 1 do emerytury pomostowej, objęci są rybacy morscy zarówno w służbie pokładowej, jak i mechanicznej, to oznaczałoby to, że ustawodawca sprzecznie z celem reformy systemu ubezpieczeń społecznych, rozszerzyłby uprawnienia umożliwiające nabycie prawa do emerytury w porównaniu z dotychczasowymi, które określone są na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku. Z uzasadnienia omawianej uchwały wynika także, że do takich samych nieuprawnionych wniosków doprowadziłoby zastosowanie wykładni językowej pojęcia rybak morski, a jeśli wykładnia językowa byłaby niedorzeczna to należy ją odrzucić. Sąd Najwyższy wyjaśnił przy tym, że wbrew odmiennemu stanowisku wyrażonemu w wyroku tego Sądu z dnia 11 kwietnia 2014 roku (III UK 124/13 – zawierającemu podobne stanowisko jak w powoływanym przez Sąd I instancji wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2014 roku, III UK 33/13), ustawodawca nie pozbawił rybaków w służbie mechanicznej prawa do emerytury pomostowej gdyż ustawa o emeryturach pomostowych za prace w szczególnych warunkach uznaje w pkt 23 załącznika nr 1 także prace na statkach żeglugi morskiej, zgodnie zaś z Kodeksem morskim statkiem morskim handlowym

jest statek przeznaczony lub używany do prowadzenia działalności gospodarczej, m.in. do rybołówstwa morskiego lub pozyskiwania innych zasobów morza. Oznacza to, że członkom załogi statku rybackiego przyznano uprawnienia emerytalne po spełnieniu tożsamyh warunków, jakie wynikały z rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku, czyli po osiągnięciu wieku 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz wykazania wymaganego 15 letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego zaprezentowany w w/w wyroku z dnia 14 maja 2014 roku (II UK 460/13, LEX nr 1478023) oraz uchwale 7 sędziów z dnia 17 września 2015 roku (III UZP 7/15, LEX nr 1793677). Nie ulega bowiem wątpliwości, że tylko osoby, których podstawowym zadaniem jest służba pokładowa narażone są stale na niesprzyjające, często ekstremalne warunki pogodowe, działanie morskiej wody oraz wysiłek fizyczny związany z pełnionymi czynnościami. Choć więc pozostali członkowie załogi (mechanicy, motorzyści czy kucharze), niezależnie od posiadania kwalifikacji rybackich również pełnią funkcje niezbędne do prawidłowego wykonywania podstawowego zadania statku czy kutra rybackiego (połowu i przetwórstwa ryb), to jednak nie wykonują w pełnym wymiarze pracy rybaków morskich, a więc pracy określonej w pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Podkreślić należy, iż zgodnie z art. 3 ust. 4 ustawy, za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie ustawy, w pełnym wymiarze czasu, prace, o których mowa w ust. 1. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 stycznia 2016 roku (I UK 269/15, Legalis nr 1433135) wskazał, iż dla uznania, że praca jest wykonywana w szczególnych warunkach niezbędne jest jej rzeczywiste wykonywanie w pełnym wymiarze czasu pracy, to jest codziennie i przez całą przewidzianą dla pracownika dniówkę roboczą. Za taką wykładnią użytego w art. 3 ust. 4 pojęcia "w pełnym wymiarze czasu pracy" przemawia w szczególności to, że ustawodawca związał go ze sformułowaniem "pracowników wykonujących", co jednoznacznie wskazuje, że pełny wymiar czasu pracy związany jest z rzeczywistym wykonywaniem prac, o którym mowa w ust. 1, w takim właśnie wymiarze czasu pracy. Sąd Najwyższy stwierdził również, że w pełni uprawnione jest w tym zakresie odwołanie się do utrwalonej wykładni podobnych pojęć użytych w § 2 ust. 1 rozporządzenia z 1983 roku, w myśl której praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów prac wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia.

W związku z powyższym w ocenie Sądu Apelacyjnego w czasie intensyfikacji prac na kutrze czy statku rybackim, kiedy wszyscy lub prawie wszyscy członkowie załogi wykonują pracę przy połowach i przetwórstwie ryb, członkowie załogi nie zajmujący stanowiska rybaka morskiego nie mogą być uznani za osoby wykonujące prace rybaka morskiego w pełnym wymiarze czasu pracy. Jednocześnie takie spiętrzenie prac nie może być uznane za zmianę zakresu obowiązków i wykonywanie pracy rybaka morskiego w pełnym wymiarze czasu pracy. Oczywistym jest bowiem, że nawet w czasie wybierania sieci i sortowania ryb na kutrze czy statku, podstawowym obowiązkiem motorzysty czy mechanika jest pilnowanie prawidłowej pracy silnika i urządzeń mechanicznych znajdujących się na kutrze/statku.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że odwołujący tylko w okresie od 10 września 1980 roku do 11 czerwca 1982 roku (od 12 czerwca 1982 roku odbywał służbę wojskową) pracował na stanowisku młodszego rybaka. W pozostałych okresach: od 20 października 1984 roku (kiedy to zgłosił swój powrót do zakładu pracy) pracował na stanowisku motorzysty, od 1 kwietnia 1992 roku do 31 marca 1994 roku również pracował na stanowisku motorzysty, przy czym w tym czasie od 25 czerwca 1993 roku do 31 stycznia 1994 roku (kiedy to korzystał z urlopu bezpłatnego i pracował u innego pracodawcy) pracował na stanowisku zastępcy kierownika maszyn, od 1 lutego 1994 roku do 31 grudnia 2001 roku pracował na stanowisku mechanika, od 1 września 2002 roku do 30 czerwca 2004 roku również pracował na stanowisku mechanika i podobnie w okresie od 13 sierpnia do 1 października 2004 roku, od 27 grudnia 2004 roku do 21 stycznia 2011 roku był zatrudniony na stanowisku I i II mechanika, a od 1 grudnia 2014 roku do 30 września 2017 roku pracował na stanowisku rybaka morskiego i mechanika.

Stosownie do rozporządzenia Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 roku w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich (Dz.U. z 1983 roku nr 52 poz. 232 – obowiązującym do dnia 10 lipca 1992 roku), w specjalności pokładowej ustalone były następujące stanowiska: młodszy rybak, rybak, starszy rybak, bosman, rybak strażak, starszy rybak strażak, strażak okrętowy, starszy strażak okrętowy.

W specjalności mechanicznej i elektrycznej ustalone były następujące stanowiska: praktykant maszynowy, młodszy motorzysta, motorzysta, zaworowy, magazynier maszynowy, elektromonter.

W rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 23 maja 1992 roku w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg polskich statków morskich (Dz.U. z 1992 roku nr 49 poz. 277 – obowiązującym do dnia 22 grudnia 2000 roku) w nieoficerskiej specjalności pokładowej ustalone były następujące stanowiska: młodszy marynarz, marynarz, starszy marynarz i kierownik statku, zaś w nieoficerskiej specjalności mechanicznej ustalone były następujące stanowiska: młodszy motorzysta, motorzysta okrętowy, zastępca kierownika maszyn i kierownik maszyn. W rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 24 sierpnia 2000 roku w sprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, pełnienia wacht oraz składu załóg statków morskich o polskiej przynależności (Dz.U. z 2000 roku nr 105 poz. 1117 – obowiązującym do dnia 2 stycznia 2002 roku) w dziale pokładowym w rybołówstwie morskim przewidziano stanowiska: rybaka, kierownika łodzi rybackiej od długości całkowitej do 9 m, starszego rybaka, kierownika statku rybackiego do długości całkowitej do 15 m, oficera wachtowego i kapitana, zaś w dziale maszynowym ustalono stanowiska motorzysty wachtowego, kierownika maszyn, oficera mechanika wachtowego i II oficera mechanika wachtowego, starszego oficera mechanika.

W rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2005 roku w sprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy (Dz.U. z 2005 roku nr 47 poz. 445 – obowiązującym do dnia 26 lipca 2013 roku) w dziale pokładowym wśród nieoficerskich kwalifikacji wskazano stanowiska marynarza wachtowego, starszego marynarza, kierownika łodzi o długości całkowitej do 9 m mocy silnika do 200 kW oraz kierownika na statku bez własnego napędu o pojemności brutto poniżej 500 w żegludze krajowej lub na statku o długości całkowitej do 15 m i mocy silnika do 200 kW. W dziale maszynowym w specjalności mechanicznej na poziomie pomocniczym wśród stopni nieoficerskich ustalano stanowisko motorzysty wachtowego uprawniające do zajmowania stanowiska motorzysty wachtowego na każdym statku i kierownika maszyn na statkach o mocy maszyn głównych poniżej 400 kW. W rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia

7 sierpnia 2013 roku w sprawie wykształcenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich (Dz.U. z 2013 roku poz. 937) w dziale pokładowym na poziomie pomocniczym ustalono stanowiska: praktykanta pokładowego, młodszego marynarza pokładowego, marynarza wachtowego (uprawniające do zajmowania stanowisk marynarza wachtowego - na każdym statku i kierownika statku o długości do 9 m i mocy silnika do 200 kW), starszego marynarza (uprawniające do zajmowania stanowisk: marynarza wachtowego - na każdym statku, starszego marynarza - na każdym statku, kierownika na statku bez własnego napędu o pojemności brutto poniżej 500 w żegludze krajowej i na statku o długości do 15 m i mocy silnika do 200 kW). Z kolei w dziale maszynowym w specjalności mechanicznej na poziomie pomocniczym ustalono stanowiska: praktykanta maszynowego; młodszego motorzysty; motorzysty wachtowego (uprawniające do zajmowania stanowiska motorzysty wachtowego na każdym statku i kierownika maszyn na statkach o mocy maszyn głównych poniżej 400 kW), starszego motorzysty (uprawniające do zajmowania stanowiska: motorzysty wachtowego na każdym statku, starszego motorzysty na każdym statku, oficera mechanika wachtowego - na każdym statku w żegludze krajowej) oraz

w dziale maszynowym w specjalności elektrycznej stanowisko elektromontera.

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, iż odwołujący jedynie przez krótki okres od 10 września 1980 roku do 11 czerwca 1982 roku pracował na stanowisku młodszego rybaka, które można uznać za pracę rybaka morskiego w służbie pokładowej. W pozostałych okresach był on natomiast zatrudniony na stanowiskach w służbie mechanicznej (motorzysta, zastępca kierownika maszyn, mechanik), a w ostatnim okresie od 1 grudnia 2014 roku do 30 września 2017 roku był formalnie zatrudniony na stanowisku w służbie pokładowej (rybaka morskiego)

i w służbie mechanicznej (mechanika). Oznacza to, że ubezpieczony przez niemal cały okres zatrudnienia nie pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku określonym w pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala też uznać, że mimo formalnie zajmowanych stanowisk w służbie mechanicznej do podstawowych obowiązków odwołującego, realizowanych w pełnym wymiarze czasu pracy, należała praca związana z połowem i przetwórstwem ryb wykonywana na pokładzie kutra czy statku. Z zeznań świadków - współpracowników ubezpieczonego w okresie zatrudnienia

w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z o.o. - wynika, że odwołujący był zatrudniony jako mechanik i do jego obowiązków należało zapalanie silnika, pilnowanie silnika oraz taśmociągów oraz konserwacja tych urządzeń oraz ich naprawianie

w razie awarii. Oprócz tego odwołujący pracował także przy połowie ryb na pokładzie oraz w przetwórni (podawał rybę na taśmociąg, podawał skrzynki z rybami). Ponadto pełnił on również wachty. Z zeznań świadka M. B. wynika również, że odwołujący pełnił ponadto wachty. Świadkowie podali, że średnio rejsy trwały 72 godziny, ale zdarzały się też krótsze – 12 godzinne oraz dłuższe 5-6 dniowe. Z ich zeznań wynika, że przy rybie pracowali wyłącznie tylko pracownicy zatrudnieni na stanowisku rybaka, zaś pozostali członkowie oprócz połowem i przetwórstwem zajmowali się także swoimi obowiązkami. Odwołujący zeznał, że jako motorzysta i mechanik zajmował się silnikiem i sprzętem do poławiania, pełnił wachty przy silniku, wykonywał naprawy oraz konserwację silnika i urządzeń. Oprócz tego pracował także przy połowie ryb na pokładzie (jako motorzysta na pokładzie i w ładowni), a w czasie połowu dorsza zajmował się także patroszeniem. Ubezpieczony wskazał przy tym, że od czasu do czasu odchodził od pracy przy połowie ryb gdyż musiał dopompować paliwa. Odwołujący na rozprawie apelacyjnej wyjaśnił nadto, że jako motorzysta i mechanik zajmował się obsługą silnika i jego przygotowanie do zapalenia oraz obsługą urządzeń pokładowych do połowu ryb. Ubezpieczony dodał, że pełnił wachty i konserwował silnik w takcie przepływu z jednego łowiska na drugie. Wskazał on również, że silnik pracował przez cały czas i raz na dobę musiał uzupełniać paliwo oraz olej. W takcie połowu nad pracą silnika czuwał szyper, dokonywał tego jednak z kabiny sterowej (miał podgląd pracy poszczególnych urządzeń). W razie awarii to jednak mechanik dokonywał napraw.

W świetle poczynionych ustaleń nie ulega wątpliwości, że w spornych okresach zatrudnienia na stanowisku motorzysty, zastępcy kierownika maszyn, mechanika oraz rybaka- mechanika, odwołujący nie pracował wyłącznie jako rybak morski w służbie pokładowej. Nikt nie kwestionuje tego, że odwołujący wykonywał prace na pokładzie przy urządzeniach do połowu ryb oraz zajmował się pracami stricte związanymi z połowem ryb. Nie mniej jednak do jego podstawowych obowiązków wykonywanych w pełnym wymiarze czasu pracy należała także obsługa i konserwacja silnika, która to praca nie uprawnia do nabycia prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych.

Reasumując, ubezpieczony nie legitymuje się co najmniej 10-letnim okresem wykonywania pracy rybaka morskiego w służbie pokładowej i tym samym nie jest uprawniony do emerytury pomostowej. W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie stosownie do art. 386 § 1 k.p.c., o czym orzeczono w punkcie pierwszym sentencji wyroku. Na marginesie należy jedynie wskazać, że odwołujący ani w dacie złożenia wniosku ani też w chwili obecnej nie ukończył 60 lat i tym samym nie było podstaw do oceny czy odwołujący nabył prawo do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 lub 49 ustawy o emeryturach pomostowych, zwłaszcza, że zagadnienie to nie było przedmiotem badania przez organ rentowy.

O kosztach procesu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 109 § 2 k.p.c. oraz w oparciu o § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 roku poz. 265) zasądzając od odwołującego, jako strony przegrywającej spór, na rzecz pozwanego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Alicja Podlewska SSA Bożena Grubba SSO del. Ewa Piotrowska